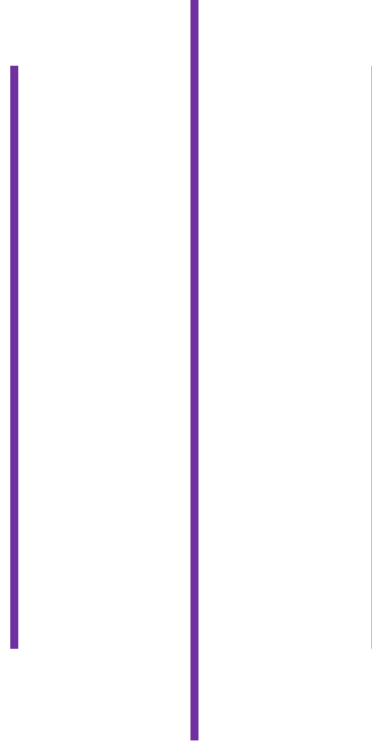

सूर्यविनायक नगरपालिकाको नगरसभाको नवौं अधिवेशनमा नगर
उपप्रमुख श्री जुना बस्नेतद्वारा प्रस्तुत आर्थिक वर्ष २०७८/७९
को बजेट वक्तव्य

सूर्यविनायक नगरपालिका,
कटुञ्जे, भक्तपुर
बागमती प्रदेश, नेपाल
२०७८ साल असार १० गते बिहीबार

यस सूर्यविनायक नगरपालिकाको नगर सभाका आदरणीय सभाध्यक्षज्यू,
नगर सभाका सचिव र नगर सभाका सदस्यज्यूहरू,
नगरपालिका र मातहतका सम्पूर्ण कर्मचारी तथा नगर प्रहरी मित्रहरू,
संचारकर्मी साथीहरू।

१. सर्वप्रथम म नेपालको सार्वभौम सत्ता, स्वाधिनता, भौगोलिक अखण्डता, राष्ट्रिय हित, स्वाभिमान र राजनीतिक-समाजिक परिवर्तनको सिलसिलामा विभिन्न कालखण्डमा भएका आन्दोलन, संघर्ष र क्रान्तिमा मुलुक र जनताको हित, कल्याण र उन्नतिका लागि आफ्नो जीवन समर्पण गर्नुहुने सम्पूर्ण ज्ञात अज्ञात सहिदहरू प्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दै नेपालको राजनीतिक, आर्थिक र सामाजिक-सांस्कृतिक परिवर्तनमा उहाँहरूले पुर्याउनु भएको योगदानको पुनःस्मरण गर्न चाहन्छु।
२. विश्वव्यापी महामारीको रूपमा फैलिएको कोभिड संक्रमणको कारण सामाजिक आर्थिक तथा समग्र मानवीय पक्षमा एक प्रकारको चुनौती खडा भएको छ। यस विषम र कठिन परिस्थितिमा नगरबासीको जीवनलाई सहज बनाउँदै अर्थव्यवस्थालाई गतिशील तुल्याउन सूर्यविनायक नगरपालिकाको नगर उपमुखको हैसियतले आज म नगरपालिकाको यस गरिमामय नगरसभामा आर्थिक वर्ष २०७८।७९ को बजेट तथा कार्यक्रम, आर्थिक विधेयक र विनियोजन विधेयक प्रस्तुत गर्न उपस्थित भएको छु।
३. कोभिड संक्रमणको दोस्रो लहरको असर लम्बिदै गर्दा यसको प्रभाव कहिले सम्म रहन्छ भनेर यकिन गर्न कठिन भएकोले आजको अवस्थामा जनस्वास्थ्य सम्बन्धी थुप्रै चुनौती थपिएका छन्। यस संकटपूर्ण अवस्थामा नागरिकको जीवनलाई प्राथमिकतामा राखी स्वास्थ्य सजगता अपनाउँदै आर्थिक गतिविधिलाई सक्रिय बनाउँदै लैजानुपर्ने आवश्यकता रहेको छ। कोभिड संक्रमणको कारण जीवन गुमाउनु हुने नगरबासी, स्वदेश तथा विदेशमा रहनुहुने सम्पूर्ण नेपाली नागरिकप्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दै शोक सन्तप्त परिवारमा हार्दिक समवेदना र संक्रमित सम्पूर्ण दाजुभाइ तथा दिदीबहिनीहरूको शीघ्र स्वास्थ्य लाभको कामना गर्दछु। यसैबीच हाम्रा सहयात्री एवं सहकर्मी नगर कार्यपालिका सदस्य श्री जुनुमाया तामाङ्को असामयिक निधन प्रति दुःख व्यक्त गर्दै शोक सन्तप्त परिवारमा हार्दिक समवेदना व्यक्त गर्दछु।
४. जोखिमपूर्ण अवस्थामा पनि अग्रपंक्तिमा रहेर सेवामा अहोरात्र खटिनुहुने चिकित्सक, नर्स, स्वास्थ्यकर्मी, राष्ट्रसेवक कर्मचारी, सरसफाईकर्मी, जनप्रतिनिधि, राजनीतिक दल, नागरिक समाज, निजी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाको अग्रणी भूमिकाको म उच्च प्रशंसा र सम्मान व्यक्त गर्दछु। अत्यावश्यक वस्तु तथा सेवाको आपूर्तिमा संलग्न सबैलाई धन्यवाद दिँदै सरकारले चालेको कदममा साथ दिई सहयोग गर्नुभएकोमा सम्पूर्ण नगरबासी दाजुभाइ तथा दिदीबहिनीप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु।

५. कोभिडबाट शिथिल आर्थिक सामाजिक गतिविधिलाई पुनरुत्थान गर्दै गतिशील बनाउन र कोरोना भाइरसको नयाँ भेरियन्टको संक्रमण रोकनुपर्ने कठिन परिस्थितिबीच आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गरिरहँदा मैले गहन जिम्मेवारी बोध गरेको छु। यी चुनौतीलाई सम्बोधन गर्दै स्थानीय विकास र सुशासन मार्फत समग्र मुलुकको विकास र समृद्धिको यात्रालाई टेवा पुर्याउने ध्येयका साथ आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम यस गरिमामय सभामा पेश गर्न अनुमति चाहन्छु।
६. कोभिड संक्रमणको कारण मुलुकको उत्पादन, व्यापार र उपभोगसम्मका आर्थिक क्रियाकलापको श्रृंखला प्रभावित भएको छ। स्वास्थ्य सुरक्षाको मापदण्डको पालना गर्दै उत्पादन वृद्धि, रोजगारी सिर्जना, सेवा प्रवाहमा सुधार र नगरबासीलाई प्रत्यक्ष प्रभावित पार्ने भौतिक पूर्वाधारमा लगानी अहिलेको आवश्यकता भएकोले यस वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम त्यसैतर्फ केन्द्रित रहेको व्यहोरा म नगरसभाका सदस्यज्यूहरूलाई स्पष्ट पार्न चाहन्छु।
७. नेपालको संविधानले परिकल्पना गरेको लोककल्याणकारी राज्यको अवधारणा, समाजवादउन्मुख आर्थिक प्रणालीका साथै राज्यका निर्देशक सिद्धान्त, नीति तथा दायित्व नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको वार्षिक नीति योजना तथा कार्यक्रम, राजनीतिक दलहरूको चुनावी घोषणापत्र, आवधिक योजना दिगो विकास लक्ष्य, नगरपालिकाका ६ वटा विषयगत समिति, विभिन्न संघसंस्था, नागरिक समाज, बुद्धिजीवी, वडा समिति र नगरवासी दाजुभाइ तथा दिदीबहिनीहरूबाट प्राप्त सुझाव र प्रमुख रूपमा नगर सभाअध्यक्ष श्री वासुदेव थापाज्यूले मिति २०७८ साल असार ९ गते पेश गर्नु भएको नीति तथा कार्यक्रमलाई प्रस्तुत बजेट तथा कार्यक्रमको मार्गदर्शनको रूपमा लिएको छु।

आदरणीय सभाध्यक्षज्यू

८. अब म चालू आर्थिक वर्षको आर्थिक सामाजिक स्थितिको संक्षिप्त चर्चा गर्न चाहन्छु।
  - क. नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ मा कूल विनियोजन १ अर्ब ३० करोड रहेकोमा यथार्थ खर्च ८२ प्रतिशत रहेको छ। चालू आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा कूल विनियोजन १ अर्ब ४८ करोडमध्ये चालु खर्च तर्फ रु ५२ करोड २९ लाख ९९ हजार विनियोजन भएकोमा ११ महिनाकोअवधिमा चालूतर्फ रु ३७ करोड १७ लाख ५५ हजार अर्थात् स्वीकृत बजेटको खर्च ६३ प्रतिशत खर्च भएको छ। २०७८ साल असार मसान्तसम्म यस्तो खर्च रु ४९ करोड ५ लाख ५७ हजार अर्थात् स्वीकृत चालु खर्चको ८२.७ प्रतिशत हुने संशोधित अनुमान छ।
  - ख. पूँजीगत तर्फ रु ८४ करोड २५ लाख ५० हजार विनियोजन भएकोमा २०७८ साल जेष्ठ मसान्तसम्म रु ५९ करोड ७७ लाख ७६ हजार अर्थात् स्वीकृत पूँजीगत खर्चको ७०.९ प्रतिशत रहेको छ। २०७८ साल असार मसान्तसम्म पूँजीगत तर्फ रु १ अर्ब ४ करोड १० लाख अर्थात् जुन स्वीकृत पूँजीगत खर्चको १२३ प्रतिशत हुने संशोधित अनुमान छ। अन्य सशर्त अनुदानतर्फ ५६ प्रतिशत प्रगति भएको छ।

- ग. चालू आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा १ अर्ब ४८ करोड मध्ये जेठमसान्तसम्म ११ महिनाको अवधिमा ६५.५ प्रतिशत खर्च भएको छ। राजस्व परिचालन एवं अन्य संघीय बजेट वृद्धि भएसँगै आर्थिक वर्षको अन्तसम्म कूल विनियोजनको रु १ अर्ब ५३ करोड अर्थात् स्वीकृत कूल बजेटको १०३ प्रतिशत खर्च हुने संशोधित अनुमान छ। यस विषयमा परिस्थितिमा समेत हामी स्वास्थ्य र पूर्वाधार विकासका क्षेत्रमा लक्षित कार्यक्रमको उपलब्धि ७१ प्रतिशत भन्दा बढी हासिल गर्न सफल भएका छौं भने असार मसान्तसम्म शत प्रतिशत भन्दा बढी हुने अनुमान छ। यो सफलताको लागि म सम्पूर्ण निर्वाचित पदाधिकारीज्यूहरु, नगरका जिम्मेवार राजनीतिक दल, नागरिक समाज, कर्मचारी वर्ग र सबै नगरबासीहरुमा हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।
- घ. राजस्व परिचालनतर्फ आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ मा कूल अनुमान १४ करोड ९६ लाख ७० हजार रहेकोमा यथार्थमा ११३ प्रतिशत संकलन भएको छ। चालू आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा वार्षिक लक्ष्य ९ करोड ७० लाख ७० हजार रहेकोमा २०७८ साल जेष्ठ मसान्तसम्म नगरपालिकाको आन्तरिक राजस्व रु १३ करोड ७६ लाख ६० हजार अर्थात् आन्तरिक राजस्वको लक्ष्यको तुलनामा १४१ दशमलव ८ प्रतिशत भएको छ। यो प्रतिशत संशोधित अनुमानमा २०० प्रतिशत हुने लक्ष्य रहेको छ।
- ङ. यसरी २०७८ साल जेष्ठ मसान्तसम्मको कूल आय रु १ अर्ब ०२ करोड ६९ लाख ७५ हजार संञ्चित कोषमा आम्दानी वाधिएको छ जुन लक्ष्यको तुलनामा ७० प्रतिशत हुन आउछ। २०७८ असार मसान्तसम्ममा रु ३३ करोड ६१ लाख ७७ हजार थप भई कूल आम्दानी रु १ अर्ब ५८ करोड ८८ लाख अर्थात् १०७ प्रतिशत हुने संशोधित अनुमान छ ।
- च. आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा वडागत रुपमा विनियोजन गरिएको पूँजीगत बजेटमा जेष्ठ मसान्तसम्म भौतिक प्रगति ७५ प्रतिशत भएकोमा असार मसान्तसम्म भौतिक प्रगति ९२ प्रतिशत हुने संशोधित अनुमान छ र नगरस्तरमा जेठ मसान्तसम्मको भौतिक प्रगति ७२ प्रतिशत भएकोमा असारमसान्तसम्ममा पूँजीगत बजेटको भौतिक प्रगति ८५ प्रतिशत हुने संशोधित अनुमान छ। २०७७ साल जेष्ठ मसान्तसम्म पूँजीगततर्फ कूल विनियोजनको ७० प्रतिशत भन्दा बढी भौतिक प्रगति भएको तथ्यांक छ भने असार मसान्तसम्म यो प्रगति ८० भन्दा बढी हुने अनुमान छ।
- छ. आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा यस नगरपालिका क्षेत्रका जनप्रतिनिधिहरुको उच्चतम नेतृत्व क्षमता र विकासात्मक गतिविधमा अविच्छिन्न क्रियाशीलताका कारण बजेटमा अनुमान गरिएका भन्दा बाह्य क्षेत्रबाट समेत भौतिक पूर्वाधारका लागि पूँजीगत बजेट नगरपालिकाको संञ्चित कोषमा नै दाखिला भई परिचालन गर्न यस नगरपालिका सफल भएको छ। साथै, प्रशासनिक नेतृत्वबाट श्रोत परिचालनमा वित्तीय जोखिम न्यूनीकरण गर्दै प्रशासनिक र विकास सम्बन्धी कार्य रणनीतिक रुपमा सम्पादन गर्दा थप राजस्व परिचालन गर्न सकिएको छ। फलस्वरुप

आर्थिक वर्ष २०७७/७८ का लागि पेश भएको बजेटको लक्ष्य भन्दा बढी वित्तीय प्रगति हुने अवस्था सिर्जना भएको छ भने भौतिक प्रगति पनि लक्ष्यको नजिक पुग्ने देखिएको छ।

- ज. चालू आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ को बजेट कार्यान्वयनबाट ११ किमी पक्की र ७ किमी कच्ची सडक निर्माण, ७ वटा पूल निर्माण, १३ वटा खानेपानी आयोजना निर्माण, ७३५ वटा सडक बत्ती जडान, ६ वटा सिंचाई कूलो निर्माण, ५ वटा पर्यटकीय स्थल र त्यहाँसम्म पुग्ने पहुँचमार्ग निर्माण, १४५९ वटा घर नक्सा पास, ७ वटा कानून निर्माण, न्यायिक समितिबाट २५ वटा विवादको निरूपण प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमबाट १०० जनालाई १०० दिन बराबरको रोजगारी सिर्जना, ११२० जनालाई राहत वितरण १४ वटा सामुदायिक भवन र १० वटा विद्यालय निर्माण, १४ वटा मठ मन्दिर निर्माण तथा जीर्णोद्धार, ४ वटा स्वास्थ्य केन्द्रको स्तरोन्नति र ८३२५ जना भन्दा बढी नगरबासीको पिसिआर परीक्षणको लागि निःशुल्क स्वाब संकलन, नेपाल सरकारले तोकेबमोजिमको उमेर समूहका ६१०० जनालाई कोभिसिड र २१००० जनालाई भेरोसिल खोप लगाउने काम सम्पन्न भएको छ।

आदरणीय सभाध्यक्षज्यू

९. अब म आगामी आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को बजेटका उद्देश्य तथा प्राथमिकता प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु। बजेटका उद्देश्यहरू निम्न रहेका छन्।
- क. महामारी र विपदको समयमा पनि नगरबासीको जीवन रक्षा गर्दै जीवन निर्वाहको व्यवस्था मिलाई जनजीवनलाई सहज बनाउने,
- ख. अर्थतन्त्रलाई चलायमान बनाउन आर्थिक गतिविधि एवं विकास निर्माणका कामलाई स्वास्थ्य सावधानी अपनाई निरन्तरता दिने,
- ग. नगरपालिकाको प्रयास एवं लगानीलाई स्वास्थ्य, शिक्षा, कृषि, पर्यटन पूर्वाधार विकास, उद्योग एवं उद्यमशीलता विकास, रोजगारी र मानव विकासको माध्यमबाट लोककल्याणकारी र समाजवाद उन्मुख अर्थतन्त्र निर्माणको दिशामा केन्द्रित गर्ने,
- घ. नगरपालिकाको आन्तरिक राजस्व परिचालन र लगानीको उत्पादनशीलता वृद्धि गरी स्थानीय अर्थतन्त्रलाई बलियो बनाउने,
- ङ. सार्वजनिक, निजी र सहकारीक्षेत्रको स्रोत साधनलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा परिचालन गरी दिगो अर्थतन्त्र निर्माण गर्ने।
१०. आगामी आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को लागि तय तरिएका बजेटका उद्देश्यहरू हासिल गर्न देहाय बमोजिमका प्राथमिकता निर्धारण गरेको छु।
- क. कोभिड संक्रमणको रोकथाम नियन्त्रण र उपचारको लागि जनचेतना अभिवृद्धि, परीक्षणको दायरा बिस्तार, स्वास्थ्य सामग्री वितरण, खोपको सुनिश्चितता, स्वास्थ्य पूर्वाधार विकास र चिकित्सक एवं स्वास्थ्यकर्मीको प्रभावकारी परिचालन मार्फत नगरबासीको जीउधनको रक्षा गर्ने,

- ख. अन्तरसरकार समन्वय र साझेदारी तथा सार्वजनिक, निजी र सहकारीक्षेत्रको स्रोत साधनलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा परिचालन गर्दै उत्पादन वृद्धि र रोजगारी सिर्जना गर्ने,
- ग. गुणस्तरीय र जीवनोपयोगी शिक्षा, कृषि उत्पादन एवं उत्पादकत्व वृद्धि र शीघ्र प्रतिफल दिने रणनीतिक महत्वका पूर्वाधार निर्माणमा जोड दिने,
- घ. सबै प्रकारका विभेद र असमानताको अन्त्य, जनउत्तरदायी शासकीय प्रबन्ध, सुशासन, भ्रष्टाचार नियन्त्रण र सेवा प्रवाहको प्रभावकारीता वृद्धि गर्ने।

आदरणीय सभाध्यक्षज्यू

११. अब म आगामी आर्थिक वर्षको क्षेत्रगत कार्यक्रम र बजेट विनियोजन प्रस्तुत गर्न चाहन्छु।

क. स्वास्थ्य र सरसफाई

- १२. कोरोना संक्रमण रोकथाम, नियन्त्रण र उपचारमा ध्यान केन्द्रित गरी नगरवासीको जीवन रक्षा गर्न नगरपालिका प्रतिवद्ध छ। स्वास्थ्य जोखिम कम गर्न सम्पूर्ण सामर्थ्य सहित उपलब्ध सबै संभावनाहरूको उपयोग गर्न बजेट केन्द्रित छ। कोभिड विरुद्ध वडास्तर देखि नै सचेतनामूलक अभियानका अलावा स्वाव संकलन र परीक्षणका साथै नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारसँगको समन्वयमा धेरैभन्दा धेरै नागरिकलाई यथाशीघ्र खोप उपलब्ध गराइनेछ। कोभिड संक्रमण भई घरमा बसेका बिरामीको स्वास्थ्य अवस्थाको निरन्तर निगरानी, परामर्श तथा उपचारको लागि घुम्टि सेवा, मनोसामाजिक परामर्श, आपतकालीन उपचार र अक्सिजन सपोर्ट लगायतका सेवा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाएको छ।
- १३. सुलभ र गुणस्तरीय सेवाको पहुँच सुनिश्चित गर्न नगरपालिका क्षेत्र भित्रका सबै वडाका स्वास्थ्य संस्थाहरूमा आवश्यक स्वास्थ्य पूर्वाधार, दक्ष जनशक्ति र स्वास्थ्य सामग्री एवं उपकरणहरूको समुचित प्रबन्धका साथै नगरपालिकाको वडा नं ८ जगातीमा निर्माणाधीन सूर्यविनायक अस्पताल संचालन तथा व्यवस्थापनको लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छ।
- १४. निःशुल्क आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा नगरवासीको सुलभ र सहज पहुँचलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी राष्ट्रिय अभियानको रूपमा रहेको स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रममा नगरक्षेत्रभित्र स्थायी बसोबास गर्ने सबै दाजुभाइ तथा दिदीबहिनीलाई सहभागी गराउन स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम वापत प्रति परिवार लाग्ने कूल खर्च मध्ये नगरपालिकाले रु १०००।०० का दरले व्यहोर्ने व्यवस्था मिलाएको छ।
- १५. “स्वस्थ नगर हामी सबैको रहर्” अभियान अन्तर्गत घुम्टि शिविर मार्फत अभिमुखीकरण, विशेषज्ञ सेवा, प्रयोगशाला सेवा र निःशुल्क औषधि वितरण लगायतका कार्यक्रम संचालन र नगरक्षेत्रभित्र स्थायी बसोबास गर्ने १६ वर्ष मुनि उमेर समूहका क्यान्सर बिरामीको उपचारको लागि नगरपालिकाको तर्फबाट आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराउन आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरेको छ।

१६. कोभिड संक्रमणको जोखिमलाई समेत मध्येनजर गर्दै वडास्तर देखि नै पूर्ण सरसफाई कार्यक्रम अभियानको रूपमा सञ्चालन र नगरक्षेत्रभित्र सार्वजनिक शौचालय नभएका सार्वजनिकस्थलमा शौचालयको प्रबन्ध गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्था मिलाएको छु।

ख. शिक्षा, युवा तथा खेलकूद

१७. शिक्षक दरबन्दी मिलान तथा व्यवस्थापनको कार्य सम्पन्न गर्न रु १ करोड विनियोजन गरेको छु। सामुदायिक विद्यालयमा आवश्यक पूर्वाधार निर्माण एवं विद्यालयमा शुद्ध पिउने पानीको लागि पानी शुद्धिकरण प्रविधि जडान कार्यको थालनी, आधारभूत स्वास्थ्य सामाग्रीको उपलब्धता, अनलाइन कक्षा संचालनमा सहयोग पुर्याउन विद्यालयमा इन्टरनेट जडान, शिक्षक तालिम तथा क्षमता विकास कार्यक्रम संचालन, निःशुल्क खाजा कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी बनाउन आवश्यक व्यवस्था, विद्यालयमा सेनेटरी प्याड व्यवस्थापन गर्न भेन्डीड मेसिन तथा डिस्पोजल मेसिन जडान कार्य थालनीको लागि बजेट व्यवस्था गरेको छु।

१८. स्थानीय इतिहास, भूगोल, कला, साहित्य, संस्कृति आदि विषयको जानकारी सहितको स्थानीय पाठ्यक्रम लागू गर्न तथा बालविकास सहजकर्ता र विद्यालयमा काम गर्ने कर्मचारीलाई प्रोत्साहन सुविधा उपलब्ध गराउन आवश्यक बजेट व्यवस्था मिलाएको छु।

१९. विद्यालयको समग्र व्यवस्थापन, विद्यार्थी संख्या तथा नतिजाको आधारमा उत्कृष्ट सामुदायिक विद्यालयलाई पुरस्कृत गर्न, नगरपालिकाभित्रका प्रत्येक सामुदायिक विद्यालयबाट एसईई परीक्षामा सर्वोत्कृष्ट नतिजा हासिल गर्ने १/१ जना विद्यार्थीलाई उच्च शिक्षामा थप सफलताको लागि हौसला स्वरूप १ थान ल्यापटप प्रदान गर्न, नगरक्षेत्रमा स्थायी बसोबास गरेका उच्च शिक्षामा सर्वोत्कृष्ट नतिजा हासिल गर्ने जेहन्दार विद्यार्थीलाई पुरस्कृत गर्न बजेटको व्यवस्था गरेको छु।

२०. युवा तथा बालबालिकामा रहेको अन्तर्निहित प्रतिभा र क्षमताको प्रस्फुटन तथा व्यक्तित्व विकासको लागि नगरस्तरीय साहित्यक एवं सांस्कृतिक कार्यक्रम, हाजिरीजवाफ, वक्तृत्वकला लगायत अतिरिक्त क्रियाकलाप संचालन गर्न बजेट व्यवस्था गरेको छु।

२१. समुदायस्तरदेखि नै खेल र खेलसंस्कृतिको विकास र प्रवर्द्धन गर्न मेयर कप लगायत विभिन्न किसिमका नगरस्तरीय खेलकूद प्रतियोगिता संचालनका साथै राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा विशेष योगदान पुर्याएका खेलाडी तथा खेल क्षेत्रका व्यक्तिलाई सम्मान र पुरस्कृत गर्न आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु।

२२. सूर्यविनायक नगरपालिकाको वडा नं ९ स्थित नखेलमा स्थानीय रंगशाला निर्माणको थालनी गर्न बजेट विनियोजन गरेको छु।

ग. कृषि तथा पशुपन्छी विकास

२३. नगरपालिकाभित्र कृषियोग्य जमिन पर्याप्त भएका वडामा कम्तिमा एउटा नमूना कृषि पकेट क्षेत्र विकासका साथै युवाहरुलाई कृषि पेशामा आकर्षण गर्न माग, आवश्यकता र औचित्यताको आधारमा व्यवसायिक तालिम संचालन गरी तालिम लिएकालाई मौसम अनुसारको उन्नत जातका फलफूल,

- तरकारी तथा अन्नबालीको लागि सहज र सरल ढंगबाट अनुदानित मल, बीउ, नवीनतम प्रविधि र प्राविधिक सल्लाह समयमै उपलब्ध गराउन आवश्यक व्यवस्था मिलाएको छु।
२४. बाँझो जग्गामा खेतीको लागि प्रोत्साहन गर्न, व्यवसायिक पुष्पखेती गरिरहेका कृषकहरूलाई पुष्पखेतीमा आकर्षण गराई रोजगारीको वातावरण सिर्जना गर्न पुष्पखेतीमा अनुदानमा बेर्ना वितरण र “एक घर दुई फलफूलका विरुवा” कार्यक्रम सञ्चालन गरी बढीभन्दा बढी फलफूल उत्पादनलाई प्रोत्साहित गर्न आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु।
२५. कृषकलाई प्रोत्साहनको लागि प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रम, सिंचाइको उचित प्रबन्ध, बजारको सुनिश्चितता तथा भण्डारणको लागि पूर्वाधार विकास गर्न र कृषकहरूको बीचमा स्वस्थ प्रतिस्पर्धात्मक वातावरणको सिर्जना गर्दै कृषि प्रणालीलाई सुदृढ र दिगो बनाउन उत्कृष्ट कृषक सम्मान गर्ने कार्यको लागि बजेट व्यवस्था गरेको छु।
२६. कृषि क्षेत्रको विकास मार्फत उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्न यस क्षेत्रमा कृषकहरूलाई सामूहिक खेतीतर्फ आकर्षित गर्न अनुदान उपलब्ध गराउनको लागि समूहबाट आउने परियोजना प्रस्तावको अध्ययन गरी आवश्यकता र औचित्यताको आधारमा छुट्टै कृषि अनुदान कार्यविधि बनाई सो बमोजिम बजेट उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाएको छु।
२७. “नगरको उत्पादन नगरमै उपभोग” को नीतिलाई प्रोत्साहन गर्न कृषि मेला, नियमित कृषि हाट बजार, फुड फेस्टिभल मार्फत स्थानीय उत्पादन बिक्री तथा उपभोगको व्यवस्थाको लागि अन्तरसरकार सहलगानी र साझेदारीमा वडास्तरमा आवश्यक पूर्वाधार निर्माणको व्यवस्था मिलाइनेछ।
२८. कृषिमा आत्मनिर्भर बन्न सार्वजनिक निजी साझेदारीमा बीउबिजन बैंक र कृषि केन्द्र, प्रांगारिक मल उत्पादन केन्द्र, कृषि उत्पादन भण्डारण केन्द्र, चिस्यान केन्द्र, कृषि प्रयोगशाला स्थापना गरी यसलाई क्रमशः स्तरीकृत गर्दै लगिनेछ। प्रांगारिक खेती प्रणालीलाई प्रोत्साहनस्वरूप माटो सुधारका कार्यक्रम अन्तर्गत कृषकलाई चुन र प्रांगारिक मल वितरण गर्न बजेट व्यवस्था गरेको छु।
२९. पशुजन्य उत्पादनमा जोड दिँदै कृषकलाई निःशुल्क पशु स्वास्थ्य सेवा तथा लागत सोझेदारीमा पशुपालनमा थप लगानी गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ। कृषकलाई पशु बीमा गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ। परम्परागत रूपमा पशुपंक्षी पालन गर्दै आएका कृषक तथा कृषक समूहहरूलाई लक्षित गरी नश्व सुधार तथा आहार व्यवस्थापन कार्यक्रम सञ्चालन गर्न बजेट व्यवस्था गरेको छु।
३०. नगर क्षेत्रभित्र भएका सामुदायिक कुकुर व्यवस्थापन गर्न वध्याकरण शिविर सञ्चालन गरिनेछ । यसका लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था मिलाएको छु।
३१. कृषि तथा पशुपंक्षी विकासतर्फ कूल १ करोड ३७ लाख ८६ हजार विनियोजन गरेको छु।
- घ. लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण:**
३२. संविधान र राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय कानूनको अधिनमा रही सबै वर्ग र समुदायका नागरिकको स्रोत साधनमाथिको अवसर, पहुँच र लाभको बाँडफाँडमा समान हिस्सेदारी स्थापित गर्न पछ्याडि

परेका वर्ग र समुदायको आर्थिक सामाजिक सशक्तिकरणको लागि क्षमता, सीप, पूजी र प्रविधिमा पहुँचको लागि कार्यक्रम संचालन गर्न व्यवस्था मिलाएको छु ।

३३. ज्येष्ठ नागरिकमा रहेको ज्ञान, सीप र अनुभवलाई पुस्तान्तरण र हस्तान्तरण गर्न प्रत्येक वडामा १/१ वटा ज्येष्ठ नागरिक मिलन केन्द्र संचालन गरिनेछ। नगरक्षेत्रभित्र स्थायी बसोबास गर्ने ८० वर्ष भन्दा माथि उमेर समूहका ज्येष्ठ नागरिकलाई उहाँहरूले समाजमा पुर्याउनुभएको योगदानको कदरस्वरूप **ज्येष्ठ नागरिक मेयर सम्मान कार्यक्रम**को लागि ५० लाख विनियोजन गरेको छु ।
३४. लैंगिक विभेद र हिंसा, मानव बेचबिखन, सार्वजनिक र कार्यस्थलमा हुने यौनजन्य दुर्व्यवहार सम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम संचालनका साथै यस विरुद्ध शून्य सहनशीलताको नीतिलाई निरन्तरता दिनुको साथै पीडित तथा प्रभावितको उदार, राहत, मनोसामाजिक परामर्श, मनोविमर्श, पुनर्स्थापना लगायत सामाजिक संरक्षण गर्न एकीकृत सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम संचालन गर्न बजेटको व्यवस्था मिलाएको छु ।
३५. अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई मागमा आधारित सीप तथा क्षमता विकास कार्यक्रम संचालन गरी उनीहरूले उत्पादन गरेका सामानको बजारीकरणको लागि सहजीकरण, अपाङ्गता सम्बन्धी अभिमुखीकरण तथा सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन र नगरक्षेत्रभित्र स्थायी बसोबास गर्ने अपाङ्गता भएका र आर्थिक रूपले विपन्न व्यक्तिका लागि आवश्यक सहायक सामग्रीहरू जस्तै: बैशाखी, सेतो छडी, हिल चेरर आदि वितरणको लागि व्यवस्था मिलाएको छु ।
३६. नगरक्षेत्रभित्र स्थायी रूपमा बसोबास गर्ने अशक्त, असहाय, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र विपन्न नागरिकलाई जीविकोपार्जनको लागि सहयोग गर्न रु १ करोडको **नगरप्रमुख राहत तथा जीविकोपार्जन कोष** स्थापना गरी कार्यान्वयनको व्यवस्था मिलाएको छु ।
३७. सूर्यविनायक नगरपालिकालाई **बालमैत्री नगर**को रूपमा विकास गर्न नमूना बालविकास केन्द्र स्थापना र प्रत्येक वडामा बाल क्लवहरूको गठन गर्दै उनीहरूको क्षमता विकास गर्ने कार्यलाई प्राथमिकताका साथ अघि बढाइनेछ। बाल श्रम मुक्त र सडक मानवमुक्त नगर बनाउनको लागि असहाय, अलपत्र परेका, आश्रयहिन व्यक्तिको उदार तथा पुनर्स्थापना कार्यमा निजीक्षेत्र, सामुदायिक संघसंस्था र गैरसरकारी संघसंस्थासँग सहकार्य र साझेदारी गरिनुका साथै त्यस्ता कार्यमा संलग्न व्यक्ति तथा संघसंस्थाको योगदानको कदर गर्दै आवश्यक सहयोगको लागि बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
३८. अन्तरसरकारी तथा सामुदायिक र विकास साझेदार निकायसँगको समन्वय र साझेदारीमा हिंसा प्रभावितहरूको लागि सेफ हाउस, बालगृह, ज्येष्ठ नागरिक मिलन केन्द्र लगायतका भौतिक संरचना निर्माण संचालन र व्यवस्थापन गरिनेछ।
३९. लैंगिक समानता, सामाजिक समावेशीकरण तथा विपन्न नागरिकहरूको जीवनमा सुधारको लागि क्षेत्रको लागि कूल रु १ करोड ८८ लाख ९० हजार विनियोजन गरेको छु ।

ड. मौलिक दिगो र वातावरणमैत्री शहरी विकास तथा पूर्वाधार निर्माण

४०. निजी आवास अभिलेखीकरण कार्यलाई थप प्रभावकारी र व्यवस्थित तुल्याउँदै नक्सापास प्रक्रियालाई कम्प्यूटर नेटवर्क प्रणालीमा आधारित बनाउन आवश्यक बजेट व्यवस्था मिलाएको छु।
४१. नगरपालिकाबाट घर निर्माण सम्पन्न भएको प्रमाणपत्र लिँदा प्रत्येक निजी घरधनीलाई कौशीखेतीमा प्रोत्साहन गर्न १ वटा कम्पोष्ट बिन उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाएको छु।
४२. सार्वजनिक र सरकारी जग्गाको संरक्षण गर्न नगरपालिका प्रतिवद्ध रहेको छु। यसको लागि सार्वजनिक जग्गाको रेखांकन, नक्सांकन, सीमांकन र अतिक्रमित क्षेत्रको पुनप्राप्तिको प्रकृया तदारुकताका साथ अगाडि बढाउँदै भएका सार्वजनिक जग्गाको संरक्षण र सार्वजनिक हितमा प्रयोग गरिनेछ।
४३. “एक घर: एक धारा” को नीति अनुरूप नगर क्षेत्रभित्र सञ्चालित खानेपानीका नयाँ तथा क्रमागत आयोजना तीनै तहको सरकारको सहलगानी एवं सहकार्यमा सम्पन्न गरी सबै घरधुरीमा खानेपानीको पहुँच सुनिश्चित गर्न र बढ्दो शहरीकरणसँगै खानेपानीको माग र आपूर्तिको पूर्वानुमान गरी सोकव लागि आवश्यक तयारी गर्न बजेटको व्यवस्था गरेको छु।
४४. एकीकृत शहरी विकास योजना अनुसार संविधानले परिकल्पना गरे बमोजिम नेपाली मौलिकता सहितको वातावरणमैत्री दिगो पूर्वाधार विकास गरिनेछ। नगरपालिकाभित्र धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्रको पहुँच मार्ग, नयाँ तथा पुराना बस्ती जोड्ने अन्तर आधार सडक तथा पूल निर्माणलाई प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाउँदै अधुरा आयोजनालाई समयमै सम्पन्न गर्न बजेट व्यवस्था गरेको छु।
४५. नगरक्षेत्रको सडक पूर्वाधार विकासलाई थप व्यवस्थित गरी सडकजन्य जोखिम न्यूनीकरण गर्न नगरक्षेत्रभित्रका सडक चोक तथा सार्वजनिक स्थलमा सडक बत्ति जडानको लागि **नगरप्रमुख उज्यालो कार्यक्रम** संचालन गर्न रु १ करोड विनियोजन गरेको छु।
४६. आयोजना छनौट, सञ्चालन र व्यवस्थापनमा दोहोरोपना आउन नदिन **नगर आयोजना बैंक**को अवधारणा कार्यान्वयनमा ल्याई आवश्यकता, औचित्यता र स्रोतको उपलब्धताको आधारमा आयोजनाको वर्गीकरण र प्राथमिकीकरण गरी कार्यान्वयनको प्रबन्ध मिलाएको छु।
४७. ठूला र दीर्घकालीन महत्वका पूर्वाधार निर्माणलाई प्राथमिकता दिई तोकिएको समय, लागत र गुणस्तरमा सम्पन्न गर्न नियमित र प्रभावकारी स्थलगत अनुगमन गर्ने तथा तोकिएको समय लागत र गुणस्तरमा कार्य सम्पन्न गर्ने निर्माण व्यवसायीलाई पुरस्कृत गर्ने प्रयोजनको लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु।
४८. सडकको नियमित, आवधिक र आकस्मिक मर्मत संभार कार्यलाई योजनावद्ध ढंगबाट कार्यान्वयन गरी “नियमित मर्मत संभार: निर्मित पूर्वाधारको दिगोपनको आधार” भन्ने भावनालाई आत्मसात गर्दै निर्मित भौतिक संरचनाहरूको दिगो व्यवस्थापनका लागि नगरपालिकाको मर्मत संभार कोषको लागि रु १ करोड विनियोजन गरेको छु।

४९. प्रत्येक वडामा कम्युनिटीहल, इ-लाइब्रेरी, खेलमैदान, फुटसल, पौडी पोखरी, जिमहल निर्माण र सम्पन्न भएका पूर्वाधार संचालन तथा व्यवस्थापनको दिगोपनाको लागि सार्वजनिक-निजी-साझेदारी गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ।
५०. नगरस्तरीय ठूला पूर्वाधार निर्माण आयोजनाको लागि रु ११ करोड ५० लाख विनियोजन गरेको छु। नगरपालिकाको प्रशासकीय भवन र मातहतका वडा कार्यालय भवन निर्माणको लागि रु ६ करोड विनियोजन गरेको छु। वडागत योजना कार्यान्वयन गर्न प्रत्येक वडाको लागि रु २ करोड ५७ लाखका दरले कूल २५ करोड ५७ लाख विनियोजन गरेको छु।
५१. क्रमागत योजनाहरू सम्पन्न गर्न रु ९ करोड ८० लाख विनियोजन गरेको छु। अस्पताल पूर्वाधार निर्माणको लागि १ करोड बजेट व्यवस्था गरेको छु। त्यसैगरी संघ प्रदेश र अन्य विकास साझेदारहरूसँग साझेदारी गर्न समपुरक कोषमा रु ८ करोड विनियोजन गरेको छु।

च. उद्योग ,उद्यमशीलता र रोजगारी

५२. “समृद्ध नगर निर्माणको आधार: उद्यमशीलता, उत्पादनवृद्धि र रोजगार” लाई यथार्थतामा परिणत गर्न उपलब्ध स्रोत, साधन, पूँजी, सीप र प्रविधिको अधिकतमा उपयोग गरी उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ। स्थानीय स्रोत, साधन, सीप र प्रविधिमा आधारित रोजगारी सिर्जना गर्ने लघु, घरेलु, साना तथा मझौला उद्यमलाई प्राथमिकता र प्रोत्साहन गरिनेछ।
५३. हातमा सीप नभएका तर म केही गर्न सक्छु भन्ने भावना भएका युवालाई दक्ष र सीपयुक्त बनाई रोजगारीको सुनिश्चितताको लागि छोटो अवधिको प्राविधिक तथा सीपमूलक तालिम संचालन र सिर्जनशील उद्यम व्यवसाय संचालन गर्ने, धेरैलाई रोजगारी दिने वा रोजगारीको अवसर सिर्जना गर्ने उद्यमीलाई वर्ष उद्यमी सम्मानबाट पुरस्कृत गर्न बजेट व्यवस्था गरेको छु।
५४. व्यवसायिक कृषि र उद्यमशीलता विकासको लागि युवा स्वरोजगार कार्यक्रम संचालन गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु। निजामती सेवामा प्रवेश गर्न इच्छुक युवाको लागि तयारी कक्षा संचालन गर्न बजेट विनियोजन गरेको छु।
५५. प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमलाई ज्यालामा आधारित रोजगारीका अलावा सीपयुक्त दक्ष जनशक्ति विकास र रोजगार सम्बन्धी अन्य कार्यक्रमसँग आवद्ध गरी यथार्थ उत्पादनमूलक रोजगारी सिर्जना गर्ने बेरोजगार लक्षित अभियानका रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ। ज्यालामा आधारित रोजगारीमा कार्यक्रम गर्दा ज्याला बाहेकको खर्च रकम नगरपालिकाले योगदान गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु।
५६. उपभोक्ताको हक हित र अधिकारको संरक्षणका लागि बजार अनुगमनलाई नियमित र व्यवस्थित गरी गुणस्तरीय र स्वस्थकर सामान सुपथ मूल्यमा सहज ढंगबाट उपभोक्ताले प्राप्त गर्ने कुराको सुनिश्चित गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाएको छु।

छ. पर्यटन, वन तथा वातावरण संरक्षण

५७. नगरक्षेत्रभित्रको जैविक विविधता, ऐतिहासिक, धार्मिक, साँस्कृतिक एवं पर्यटकीय सम्पदाहरूको पहिचान गरी त्यसको अभिलेखीकरण गर्दै प्रचारप्रसार, संरक्षण तथा संवर्द्धन र विकास गर्नुका साथै

नगरक्षेत्रभित्र फुर्सदको समय उपयोग तथा मनोरञ्जन लिने स्थल, साहासिक खेल, पदमार्ग, आराम क्षेत्र लगायत मानव निर्मित पर्यटकीय संरचना तथा पूर्वाधार निर्माण र विकासलाई निजी क्षेत्रसँगको साझेदारीमा अगाडि बढाउन आवश्यक व्यवस्था मिलाएको छु।

५८. भाषा, कला, संस्कृति, सम्पदा र साहित्यको संरक्षण, संवर्द्धन र विकास गर्न कार्यक्रम संचालन गरिनेछ। लोक संस्कृतिको पर्यायको रूपमा रहेको पुराना बाजागाजा संरक्षण एवं प्रवर्द्धनका लागि **लोक संस्कृति जगेर्ना कार्यक्रम** संचालन गर्न बजेट व्यवस्था गरेको छु।
५९. सबै प्रकारको वातावरणीय प्रदूषणको रोकथाम र नियन्त्रण गर्न आवश्यक नीति, कानून र प्रभावकारी संरचना निर्माण गर्नुका साथै सोध, अनुसन्धान र क्षमता अभिवृद्धि एवम् चेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न बजेट व्यवस्था गरेको छु।
६०. नगरक्षेत्रको वातावरण संरक्षण तथा फोहरमैला व्यवस्थापन गर्न अन्तरसरकार र विकास साझेदार सँगको सहयोगमा संभाव्यता अध्ययन थालनी गरिनेछ। फोहोरको उत्पादन स्रोतमा नै वर्गीकरण गरी व्यवस्थापन र फोहोरलाई मोहरमा रूपान्तरण गर्दै उर्जा र जैविक मल उत्पादन गर्न सार्वजनिक निजी साझेदारी कार्यक्रम अगाडि बढाइनेछ। सड्ने गल्ने खालका घरायसी फोहोर घरमै जम्मा गरी त्यसको प्रयोग मार्फत कौसीखेती कार्यक्रम प्रवर्द्धन गर्न बजेटको व्यवस्था गरेको छु।
६१. नगरक्षेत्रमा रहेका ईटा उद्योग तथा अन्य कलकारखानाको प्रारम्भिक वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन गरी मापदण्ड पुरा नगरेका वातावरणमैत्री नदेखिएका उद्योगहरूलाई विस्थापित गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाएको छु।
६२. अन्तरसरकारी समन्वय र सहयोगमा जलवायु परिवर्तनको असर न्यूनीकरण गर्न जलवायु अनुकूलन कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयनको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाएको छु।

ज. विपद व्यवस्थापन:

६३. प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपदका कारण भौतिक, आर्थिक, सामाजिक विकास र प्रगतिमा प्रतिकूल प्रभाव पर्न सक्ने कुरामा सचेत रहँदै सबै प्रकारका विपदलाई समना गर्न तथा अन्य जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन गर्न नगरपालिकाको विपद व्यवस्थापन कोषमा नगरपालिकाको तर्फबाट रु १ करोड विनियोजन गरेको छु।
६४. “सूर्यविनायक नगर विपद जोखिमबाट सुरक्षित शहर” को नीतिलाई साकार पार्न जोखिममुक्त संरचना निर्माण, विपद पूर्वसूचना प्रणालीको विकास र विपद सम्बन्धी सचेतनामूलक विविध कार्यक्रम संचालन गर्न बजेट विनियोजन गरेको छु।
६५. विपद जोखिम न्यूनीकरण, प्रतिकार्य, पूर्व तयारीका लागि आवश्यक तालिम तथा क्षमता विकासको साथै विपद व्यवस्थापन रणनीति र कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ। नगरपालिका तथा मातहतका वडा कार्यालयमा बाढी, पहिरो लगायतका प्रकोपबाट सिर्जित विपदलाई सम्बोधन गर्न आवश्यक आधारभूत सामग्री भण्डारण र नगरपालिका तथा मातहतका वडा कार्यालयमा

आगलागीबाट हुन सक्ने संभावित क्षति न्यूनिकरण गर्न अग्नि नियन्त्रक जडानको लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था मिलाएको छु।

झ. सहकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्था:

६६. सहकारीको विश्वव्यापी सिद्धान्त र मूल्य मान्यता तथा सहकारी कानून अनुरूप सहकारीको दर्ता, संचालन, नियमन र अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाइनेछ। नगरक्षेत्रमा संचालित सहकारी संस्थाको संस्थागत क्षमता विकासको लागि विविध सीपमूलक तालिम तथा कार्यक्रम संचालन गर्न बजेट विनियोजन गरेको छु। प्रत्येक सहकारीले वार्षिक रूपमा कम्तिमा दुईवटा सामाजिक कार्य गरी सोको प्रतिवेदन गर्ने कार्यलाई कडाइका साथ अनुगमन गरिनेछ।
६७. नगरपालिकाको नीति, उद्देश्य र कार्यक्रमसँग हातेमालो गर्न इच्छुक राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संघसंस्थासँग नगरक्षेत्रभित्र सामाजिक-आर्थिक विकास, वातावरण संरक्षण, जलवायु अनुकूलन, विपद व्यवस्थापन लगायतका क्षेत्रमा उनीहरूको सहयोगको क्षेत्र तथा नगरपालिकाको आवश्यकता र प्राथमिकताको आधारमा सहकार्य र साझेदारी गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु।

ञ. शासकीय प्रबन्ध:

६८. नगरभित्रको शान्ति सुव्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाई आम नागरिक र सम्पत्तिको सुरक्षाको प्रत्याभूति गर्न नगर प्रहरीको क्षमता अभिवृद्धि गर्नुको साथै नगरगस्तीलाई नियमित र प्रभावकारी बनाइनेछ। नगरपालिकाभित्र सुरक्षाको संवेदनशीलताको दृष्टिले महत्वपूर्ण स्थानमा सिसिटिभी जडान गर्न बजेट व्यवस्था गरेको छु।
६९. संविधान र प्रचलित कानून बमोजिम स्थानीय तहको एकल र साझा अधिकार सूचीमा परेका विषयक्षेत्रसँग सम्बन्धित निर्माण गर्न बाँकी रहेका कानूनको मस्यौदा गर्ने कार्य सम्पन्न गर्नुका साथै नगरपालिकाले तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याएका विद्यमान नगर कानूनको कार्य प्रभावकारिताको अध्ययन गरी आवश्यक संशोधन सहितको नगर कानून संग्रह प्रकाशन गर्न बजेटको व्यवस्था गरेको छु।
७०. न्यायिक समितिको भूमिकालाई थप प्रभावकारी बनाउँदै उजुरी/विवादको समयमै निरूपण गरी पीडितलाई न्यायको प्रत्याभूति दिलाउन न्यायिक समितिको क्षमता विकास र स्थानीयस्तरमा उत्पन्न विवाद समाधानार्थ बडास्तरमा गठित मेलमिलाप केन्द्रलाई सशक्त र प्रभावकारी बनाउन आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु।
७१. नगरपालिकाले प्रदान गर्नुपर्ने सेवाको प्रकृति एवं कार्यचापको आधारमा नगरपालिका र अन्तर्गतको संगठन संरचना र दरबन्दीलाई पुनरावलोकन गरी यसको प्रशासनिक संचना, जनशक्ति, कार्यशैली, कार्यविधि र प्रक्रिया नयाँ प्रविधि, ज्ञान, सीप र क्षमतामा आधारित नागरिक पहुँचमैत्री बनाउन बजेट व्यवस्था गरेको छु।
७२. नगरपालिकाको क्षमता विकास योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनुको साथै नगरपालिकामा नियुक्ति, पदस्थापन वा सुरुवा समायोजन भएका शिक्षक तथा कर्मचारीहरूको अभिलेख व्यवस्थित

गर्न कर्मचारी अभिलेख सफ्टवेयर निर्माण गरी कर्यान्वयनमा ल्याउन बजेटको व्यवस्था मिलाएको छु ।

७३. यस नगरपालिकामा कार्यरत सबै कर्मचारीलाई नेपाल सरकारले लागू गरेको स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रममा सहभागी हुन चाहेमा लाग्ने खर्चको ६० प्रतिशत रकम नगरपालिकाले व्यहोर्ने व्यवस्था मिलाउन र पाँच व सो भन्दा बढी अवधि देखि नगरपालिका र मातहतका वडा कार्यालयमा निरन्तर सेवा गरेका अस्थायी वा करारका कर्मचारीका लागि उनीहरूको मासिक तलबबाट १० प्रतिशत रकम कट्टा गरी सोही बराबरको रकम नगरपालिकाले थप गरी करार कर्मचारी कल्याण कोष संचालनमा ल्याउन आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरेको छु ।
७४. नगरपालिकाबाट भए गरेका कामकारवाहीको अभिलेखीकरण तथा प्रतिवेदनलाई नियमित र व्यवस्थित गर्न मासिक, चौमासिक, अर्धवार्षिक तथा वार्षिक रूपमा प्रतिवेदन र त्यसको सार्वजनिकीकरण गर्ने, नगरपालिकाभिन्नका सबै प्रकारका तथ्यांक डिजिटाइज गर्नुका साथै विभिन्न प्रकारका निवेदन, गुनासो र उजुरी दर्ता गर्न गराउन अनलाइन पोर्टल तयार गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।
७५. नगरपालिकाको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक लगायत सम्पूर्ण विषय समेटिएको नगर प्रोफाइल निर्माण र निर्वाचित जनप्रतिनिधहरूको कार्यकालमा भएका कामहरूको वडागत रूपमा दस्तावेजीकरण गरी पुस्तकको रूपमा प्रकाशन गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्था गरेको छु ।

ट. बजेट कार्यान्वयन र वित्तीय अनुशासन:

७६. बजेट कार्यान्वयनलाई तिव्रता दिन आवश्यक पर्ने नीति, नियम, कार्यविधि, निर्देशिका, मापदण्ड र शाखागत कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्ययोजनाको मस्यौदा सम्बन्धित शाखाले आर्थिक वर्ष शुरु भएको पहिलो महिनाभित्र तयार गरी त्यसलाई कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गरी गराई कार्यान्वयनमा लैजाने व्यवस्था मिलाएको छु ।
७७. नगरपालिका र मातहतका कार्यालयबाट हुने चालू खर्चमा एकरूपता ल्याउन र खर्च गर्ने शैलीलाई व्यवस्थित एवं पूर्वानुमानयोग्य तुल्याउन नगरपालिकाको कार्यसंचालन निर्देशिका तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । नगरपालिकाको वित्त व्यवस्थापनलाई थप पारदर्शी र उत्तरदायी बनाउन, खर्चको गुणस्तर र मितव्यिता कायम गर्न र सम्बन्धित व्यक्तिक्रियायलाई जवाफदेही बनाउन नगर आर्थिक कार्यविधि ऐन तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
७८. मध्यकालीन खर्च संरचनाबाट बजेट अनुमान र खर्चलाई यथार्थपरक बनाइनेछ । फजुल र अनुत्पादक खर्चमा कटौती गरी चालू खर्चमा मितव्ययिता कायम गरिनेछ । आन्तरिक लेखापरीक्षणलाई थप प्रभावकारी तुल्याइनेछ । अन्तिम लेखापरीक्षणबाट दिइएका सुझावहरू कार्यान्वयन गरिनेछ ।

७९. सार्वजनिक खरिदलाई पारदर्शी, प्रतिस्पर्धी र मितव्ययी बनाई खरिद सुशासन कायम गरिनेछ। भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा सार्वजनिक खरिद गर्दा खरिद कानूनमा भएका व्यवस्थालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ। नगर खरिद नियमावली तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।
८०. उप प्रमुखले संयोजन गर्ने योजना अनुगमन र मूल्यांकन समितिलाई क्रियाशील बनाई नगरपालिका तथा वडा तहबाट सञ्चालन हुने योजना तथा कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्यांकन लाई प्रभावकारी बनाई संचालित योजना तथा कार्यक्रमको गुणस्तरीयता र दिगोपना कायम गरिनेछ।
८१. बजेटको लक्ष्य र उद्देश्य अनुरूप कार्यान्वयनको नतिजा हासिल गर्न तथा देखा पर्न सक्ने चुनौती व्यवस्थापनका लागि नगरपालिकाका विषयगत छ वटै समितिहरूलाई थप क्रियाशील र प्रभावकारी बनाइनेछ ।

आदरणीय सभाध्यक्षज्यू,

अब म माथिका क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि बजेट विनियोजन र स्रोत व्यवस्थापनको अनुमान प्रस्तुत गर्न चाहन्छु।

८२. आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को क्षेत्रगत नीति र कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न रु १ अर्ब ५७ करोड ६३ लाख विनियोजन गरेको छु । कूल विनियोजन मध्ये चालुतर्फ- शाखागत कार्यक्रम रु १८ करोड ८६ लाख ७६ हजार, सामाजिक सुरक्षा रु १४ करोड, वडागत चालू कार्यक्रम रु २ करोड १५ लाख र नगरपालिका चालू रु १६ करोड २० लाख ८२ हजार गरी कूल रु ५१ करोड २२ लाख ५८ हजार विनियोजन गरेको छु। पूँजीगत कार्यक्रमतर्फ रु ७३ करोड ९८ लाख ४७ हजार र सशर्त कार्यक्रमतर्फ रु ३२ करोड ४१ लाख ९५ हजार विनियोजन गरेको छु।
८३. आगामी आर्थिक वर्षको खर्च व्यहोर्ने स्रोत मध्ये आन्तरिक राजस्व परिचालनबाट रु १८ करोड १८ लाख ९५ हजार, घरजग्गा रजिष्ट्रेशनबाट रु २४ करोड, चालू आर्थिक वर्षको राजस्व बचतबाट रु २२ करोड ५६ लाख ८२ हजार, संघ र प्रदेशबाट प्राप्त वित्तीय समानीकरण अनुदान रु २३ करोड ४० लाख ८० हजार, संघ तथा प्रदेशको राजस्व बाँडफाँड रु १३ करोड ४ लाख ४८ हजार, सशर्त अनुदानबाट रु ३२ करोड ४१ लाख ९५ हजार, जिसस समपुरक कोषबाट रु २ करोड, सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमबाट १४ करोड प्रदेश समपुरक योजनाबाट ३ करोड र सडकबोर्ड तथा सशर्तका विविध कार्यक्रमबाट रु ३/३ करोड प्राप्त हुने अनुमान छ।
८४. नगर क्षेत्रका आम नागरिकहरूबाट पूर्वाधार विकासका लागि उच्च प्राथमिकता सहित माग हुँदै आएको सन्दर्भमा नागरिकको अपनत्व र स्वामित्व बोध हुने यस्ता पूर्वाधार विकासका आयोजनाहरूमा नगद लागत साझेदारी गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिँदै सोही अनुरूप ६०/४० का आयोजनाहरूका लागि रु ६ करोड एकमुष्ट प्रस्ताव गरेको छु। नगर क्षेत्रमा उपभोक्ता समिति मार्फत सञ्चालन हुने आयोजनाहरू मध्ये मेसिनरी वाल, ग्रावेल वाटो स्तर उन्नती, माटो पटान तथा कटान र हेभी मेसिनरी कार्यमा कम्तिमा २५ देखि ३५ प्रतिशत उपभोक्ताको लागत सहभागितामा योजना कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्थालाई पनि निरन्तरता दिएको छु।

८५. नेपाल सरकार र बागमती प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने सशर्त अनुदान खर्च गर्ने सम्बन्धमा प्राप्त योजना तथा कार्यक्रमलाई अनुसूचीमा राखि सोहि बमोजिम स्वीकृत गर्ने प्रस्ताव गरेको छु ।
८६. स्थानीय पूर्वाधार विकास साझेदारी कार्यक्रममा यस नगरपालिकाका लागि छनौट भई आउने योजना तथा कार्यक्रमको बजेटमा नगरपालिकाको तर्फबाट कार्यपालिकाको बैठकको निर्णयानुसार लागत साझेदारी गर्न आवश्यक पर्ने रकम समेत विनियोजन गरिएको छ ।

आदरणीय सभाध्यक्षज्यू

अब म आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को राजस्व परिचालनको नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु ।

८७. आगामी आर्थिक वर्षको राजस्व नीति तथा करका दरहरु निर्धारण गर्दा कोभिड महामारीले मानव जीवनमा पारेको प्रभाव र यसले आर्थिक क्षेत्रमा पारेको संकटलाई मध्यनजर गरी गतवर्ष कायम गरिएका राजस्वका दरहरुलाई यथावत राखिएको छ । उद्योग बाणिज्य तथा निजी क्षेत्रको सुझावको आधारमा विद्यमान केही राजस्वका दरहरु समायोजन गरिएको छ ।
८८. आगामी आर्थिक वर्षबाट सूर्यविनायक अस्पताल संचालनमा आउने भएकोले अस्पतालबाट उपलब्ध हुने सेवा सुविधा वापतको शुल्क सम्बन्धी व्यवस्थालाई आर्थिक ऐनमा समावेश गरेको छु ।
८९. कोभिड महामारीले उद्योग व्यवसायमा पारेको प्रभावलाई ध्यानमा राखी चालू आर्थिक वर्षको असार मसान्तभित्र नगरपालिकामा तिर्नु बुझाउनु राजस्व आगामी आर्थिक वर्षको पुष मसान्तभित्र बुझाउँदा जरीवाना नलाग्ने व्यवस्था मिलाएको छु ।

करप्रणाली तथा कर प्रशासनमा सुधार

९०. सबै प्रकारका आर्थिक क्रियाकलापहरुलाई राजस्व प्रशासनको दायराभित्र ल्याइनेछ । आन्तरिक श्रोतको दिगो व्यवस्थापन गर्दै स्रोत परिचालन गर्न आवधिक स्रोत परिचालन रणनीतिक योजना स्वीकृत गरी लागू गरिने छ । कर छली र चुहावट चुहावट नियन्त्रणलाई प्रभावकारी बनाउन अनुगमनलाई तिव्रता दिइनेछ ।
९१. “हाम्रो कर, हाम्रै विकासको भर” अभियान संचालन गरी प्रचलित कानून अनुसार निर्धारण भएको बहाल कर र व्यवसाय दर्ता तथा व्यवसाय कर संकलनका लागि व्यवसाय दर्ता तथा नवीकरणको लागि घुम्टि शिविर, बहाल आय स्व-घोषणा अभियान र कर सप्ताह सम्बन्धी अभियानमूलक कार्यक्रम संचालन सञ्चालन गरी सबै प्रकारका व्यवसायलाई नगरपालिकाको दायराभित्र ल्याइनेछ ।
९२. नगरपालिकामा हाल लागू गरिएको अनलाइन राजस्व प्रणालीलाई थप सुदृढ र प्रभावकारी बनाइनेछ । राजस्व प्रणालीमा कर नतिर्ने, कर वक्यौता राख्ने तथा पटक पटक सूचना प्रवाह गर्दा समेत अटेर गर्ने करदाताको एकीकृत विवरण राजस्व प्रणालीमा आवद्ध गरी त्यस्ता करदाताको लागि नगरपालिका र मातहतका कार्यालयबाट सेवा सुविधा दिनु पूर्व अनिवार्य रूपमा बाँकी कर वक्यौता भुक्तानी गर्न लगाउने कार्यगत व्यवस्था कडाइका साथ लागू गरिनेछ ।

९३. राजस्व प्रशासनलाई थप प्रभावकारी र प्रविधिमैत्री बनाउन कर्मचारीहरूका लागि थप तालिमका साथै प्रविधि सुधार र क्षमता विकासमा लगानी गरिनेछ ।

आदरणीय सभाध्यक्षज्यू

९४. आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को यथार्थ खर्च चालू आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को संशोधित अनुमान र आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ को बजेटको अभिन्न अंगको रूपमा रहेको आय व्ययको विवरण, राजस्व तथा अनुदान प्राप्तिको विवरण, व्यय अनुमान, वित्तीय व्यवस्था अनुमान, कार्यक्षेत्रगत व्यय अनुमान, वार्षिक विकास कार्यक्रम, सशर्त अनुदानको कार्यक्रम, वार्षिक कार्यक्रम कार्यान्वयन योजनालाई अनुसूचीमा उल्लेख गरेको छु ।

९५. सातौँ नगर सभाबाट आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को स्वीकृत बजेट तथा कार्यक्रम प्रस्ताव बमोजिम कार्यपालिकाको बैठकबाट छनौट गरी कार्यान्वयन गरिएका सबै योजना तथा कार्यक्रम र बजेट संशोधन प्रस्ताव समेत यस नगर सभाको नवौँ अधिवेशनबाट अनुमोदन हुन प्रस्ताव गर्दछु ।

९६. सूर्यविनायक नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को अर्थ सम्बन्धी प्रस्तावलाई कार्यान्वयन गर्नका निमित्त स्थानीय कर, दस्तुर, शुल्क संकलन गर्न, छुट दिने तथा आय संकलनको प्रशासनिक व्यवस्था गर्न नेपालको संविधानको धारा (२२८) को उपधारा (२) बमोजिम यस नगर सभा समक्ष आर्थिक ऐनको मस्यौदा र सोका अनुसूचीहरू स्वीकृतिका लागि यसैसाथ पेश गरेको छु ।

९७. आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को आर्थिक ऐनमा नागरिकता सिफारिश, छात्रवृत्ति सिफारिश, नाबालक परिचय पत्र सिफारिश, विपन्न विद्यार्थी सिफारिश, अपाङ्ग विद्यार्थी सिफारिश, स्वास्थ्य उपचार सिफारिश, आर्थिक अवस्था कमजोर वा विपन्न सिफारिश, अदालती शुल्क मिनाहा सिफारिश, आदिवासी, जनजाती, दलित सिफारिश, अंगीकृत नागरिकता सिफारिश, संरक्षक (व्यक्तिगत तथा संस्थागत) सिफारिश जस्ता सेवाहरू निःशुल्क हुने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिएको छु ।

९८. तत्कालीन अनन्तलिङ्गेश्वर र सूर्यविनायक नगरपालिका हुनु अघि तत्कालिन गाँउ विकास समिति हुँदाको अवस्थामा तत्कालीन प्रचलित मापदण्डका नक्सा पास गरी बनेको र नक्सा पास नगरी बनेका भवन संरचनाहरूको भवन निर्माण सम्पन्न अभिलेखीकरण र घर कायम अभिलेखीकरण गर्दा लाग्ने राजस्व तथा अन्य शुल्क आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को आर्थिक ऐनमा उल्लेखित दरमा हुने व्यवस्था मिलाएको छु ।

९९. सूर्यविनायक नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को सेवा तथा कार्यहरूका लागि संचित कोषबाट केहि रकम खर्च गर्ने अधिकार दिन र सो रकम विनियोजन गर्न नेपालको संविधानको धारा (२२९) को उपधारा (२) बमोजिम यस नगर सभा समक्ष विनियोजन ऐनको मस्यौदा र सोका अनुसूचीहरू यसैसाथ संलग्न गरी स्वीकृतिका लागि पेश गरेको छु ।

आदरणीय सभाध्यक्षज्यू

१००. नोवेल कोरोना भाइरसको सन्त्रास र प्रकोपका बीचमा आम नगरवासीहरूको जीवन रक्षा र स्वास्थ्य अवस्था सुदृढ गर्न नगरपालिकाबाट आवश्यक बजेट विनियोजन गरिएको छ । आज यो आर्थिक

बर्ष २०७८/०७९ को बजेट तथा कार्यक्रम यस गरिमामय सभामा प्रस्तुत गरिरहँदा विश्वव्यापी कोभिड संक्रमणको प्रभाव छिट्टै न्यून भई छिट्टै नगरबासी दाजुभाइ दिदीबहिनीको जनजीवन र विकास निर्माणका कामहरू पहिले जस्तै सामान्य रूपबाट अगाडि बढ्ने आशा राखेको छु। अवस्था सोचे अनुरूप नभएमा आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमलाई पछि नगरसभाबाट अनुमोदन हुने गरी कार्यपालिकाको निर्णयबाट पुनःप्राथमिकीकरण गरी नगरबासीको जीवन रक्षाको लागि कोभिड संक्रमण नियन्त्रण तथा व्यवस्थापनमा लगाइनेछ। स्थिति सहज भएर आर्थिक गतिविधि बढ्न गई नगरपालिकाको श्रोत परिचालन बढ्न गएको अवस्थामा नगर क्षेत्रका रणनीतिक महत्वका बृहदवर्षीय योजनाहरू स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा लैजान नगर कार्यपालिकाको बैठकलाई अधिकार प्रयोजन गर्ने प्रस्ताव पेश गरेको छु।

१०१. प्रस्तावित बजेट तथा कार्यक्रमको सफल कार्यान्वयनबाट शिक्षा, कृषि, पर्यटन र पूर्वाधार विकासको माध्यमबाट “हाम्रो रहर समृद्ध नगर” को सपना साकार पार्न योगदान पुग्ने विश्वास लिएको छु। यसको सार्थकताको लागि सबैको प्रयास, साथ, सहयोग, सहकार्य र स्वामित्वभाव जरुरी भएकोले नगरमा क्रियाशील राजनीतिक दल, निजी क्षेत्र, नागरिक समाज, संचार जगत र आम नगरबासीको ऐक्यवद्धताको अपेक्षा गरेको छु।

१०२. सूर्यविनायक नगरपालिकाको यस सार्वभौम नगरसभामा पेश भएको आर्थिक वर्ष २०७८।७९ को प्रस्तावित बजेट तथा कार्यक्रमले हालसम्म प्राप्त सामाजिक आर्थिक उपलब्धिलाई संरक्षण र संस्थागत गर्दै थप उन्नत बनाउने, सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउने, कोभिड महामारी रोकथाम तथा नियन्त्रण गर्ने र महामारीबाट प्रभावित क्षेत्रलाई माथि उकास्न सहयोग गर्दै विकास निर्माण कार्यलाई तिव्रता दिने अपेक्षा गरेको छु। बजेट तथा कार्यक्रम निर्माणका क्रममा आफ्नो अमूल्य राय सुझाव उपलब्ध गराई सहयोग पुर्याउनुहुने नगरबासी दाजुभाइ दिदीबहिनी, राजनीतिक दल, निजी क्षेत्र, नागरिक समाज, बुद्धिजीवी, संचार माध्यम लगायत सबैमा हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु। अन्तमा सूर्यविनायक नगरपालिकाको विकास निर्माणमा तल्लिन पूर्वमन्त्री माननीय महेश बस्नेत, प्रदेश सभासदस्य माननीय शशीजंग थापा र रजनी जोन्छे, लगायत आम नगरबासी प्रति सम्मान प्रकट गर्दछु। र

धन्यवाद।

जुना बस्नेत

नगर उपप्रमुख, सूर्यविनायक नगरपालिका, कटुञ्जे, भक्तपुर।